

AZERBAJCAN MİTOLOJİK TEFEKKÜRÜN KAYNAKLARI III

ÖLENK

Mirali SEYİDOV*

Akt.Abdulkadir ERKAL**

M.F. Köprülü tahminen "ölenk" in toy meclisleri ile ilgili olarak "eski bir izdivaç ilahesi"¹ demektedir. Eski "izdivaç ilahesi" olan ölenk sonralar ilaheliğini yitirmiş, zamanla yalnız toy meclislerinde gelinle, damadın şerefine söylenen şiirin manilerin adında varlığını devam ettirmiştir. Bir ara Türk kavimlerinde okunan şiir ve maniye "ölen"//"ölenk" denilmesi fikrimizi doğrulamaktadır. Örneğin, Uygurlar kızı damat evine götürürken "ölen"//"ölenk" denilen maniler okumaktadırlar².

F.Grenard, ölenklerin Çin Türkistan'ında geniş olarak yayıldığını ifade eder. Evlenen gencin arkadaşları ile birlikte istediği kızın evine gelip "ölenk" nakaratı ile birlikte şiirler okurlar. F.Grenard, "hay hay ölenk, hay ölenk" nakaratını eski evlenme ilahesinin şerefine denilen şiirin günümüze dek geldiğini söyler³. M.F. Köprülü F.Grenard'ın yukarıdaki fikrine katılmıştır⁴.

Tarancı şiirlerinde "ölenk" in ilahe ile ilgisi açıkça görülmektedir:

* Azerbaycanlı Halk bilimci

** Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili Uzmanı

1 Köprülü M.F. Türk Klasik Edebiyatı Nazım Şekilleri, s.237.

2 Uygursko-russkiy slovarı. Alma Ata, 1901, s.262.

3 Grenard F. Le Türkistan et le Tibet Paris, 1898, s.248.

4 Köprülü, M.F., a.g.e., s.79.

Hay hay ölenk, hay ölenk, gel kayda bar
Bir yahşığa bir yaman her yerde bar
Hay hay ölenk, hay ölen barmu hayat
Karçığadık buyunga buldum seyard
Hay hay ölenk, hay ölenk hayni kıldı
Hançer oлуб yüreğini pare kıldı
Hay hay ölenk, hay ölenk kar giledür
Berki hazan tonımun berki tola
Kız olmağan yiğitinin derdi taka⁵.

Bu şiir parçasında "ölenk" ne çemen, göl ne de su demektir. Burada ölenk, toy, evlenme ilahesi gibi kendini gösterir. Şiirin bütününde, özellikle de ilk mısradaki ölenke evlenme ilahesi gibi müracaat edilmektedir. Onu (ölenki) arada olsa (kayda bar") çağırırlar.

Azerbaycan toylarında "ölenk" adı geçmemektedir. Ancak Arab istilasından da evvel mevcut olan bu adet anene bazı bölümlerde adsız alamet şeklinde bu bugünde yaşamaktadır. Bu alamet Özbeklerin, Uygurların, Kazakların "ölenk"//"ölen" adetinden farklıdır ama onlara çok yakındır.

Toyda kızlar, gelinler birbirinin koluna girip ve toyun gelinini de karşı tarafta oturdup, sağa sola sallana sallana "geline bak, geline" mısrası ile başlayan şiir söylenir. Gelin ise kendi yerinde onlara şiirle cevap verir. Arkadaşları şiirle geline damat evinde kendini güzel hissetmesi hakkında öğüt-nasihat verirler. Böyle bir adet bize

5 Taraninskie Fesni. Sobrani, Perevedeni N.N. Pantusovi Petersburg, 1890, s.57.

"ölenk"//"ölen" hatırlatır. Toyda şiirleşme ve geline nasihat etmek eski ölenkin alameti gibi bugüne dek gelmiştir.

Ölenk'in izleri Azerbaycan'ın bir çok bölgelerinde özellikle, Füzuli bölgesinin Alihanlı, Karahanbeyli, Seyid Ahmedli, v.s kentlerinde şimdi de çok geniş şekilde yayılmış "Çeribeyim" mani-raksında varlığını sürdürmüştür. "Ceribeyim" yaz günlerinde söylenen içinde geniş anane, aynı alametlerini korumuş mani-raks ve esasen çölde, çemenlikde ifa olunuyor. Yalnız yazda icra olunan "Çeribeyim"e yazın gelmesinin, otun göğermesinin daha genel olarak denilse, göğ-göğerti, yeşillik ilahesi Ölenk'in onuruna düzenlenmiş ayinin genel bir alameti gibi görülmektedir. Bu mani-raks da aile kurmak, toy merasimi ve adeti bugünde etkisini gösteriyor.

"Çeribeyim"de kızlar adeten toyun bir çeşit "temaşa"sını verirler. Burada gelinin, damadın, sağdıçın, soldışın* hatta yengenin "rolları" iştirakçılar arasında bölünür. Sonra toy gününün "temaşa"sını gösterirler. Bizce kızlar gelecekteki toylarının olması için böyle bir "temaşa"yı gösteriye döndürüyorlar.

Eski insanlar ava, savaşa çıkarken, önce avla, savaşa ilgili ayin icra ederlerdi. Eğer bu halkda av, savaş mitleri ilaheleri, tanrıları var idiyse, bu ayinler onlara sınırlanırdı. Olmayınca eski insan, hayvanın mukavemetini veya düşmanı ayinin icrasında mağlub ediyordu. Böylelikle şu kanaate varılır ki, o hayatda da düşmana galip gelerek,

* Soldış: Düşün merasimlerinde gelinin veya damadın solunda oturan veya kılavuzluk eden şahıs. ç.n.

avı uğurlu olacaktır. Yukarıda bahsettiğimiz "toy temaşa"sı da böyledir. Kızlar "toy temaşası"nın göstermekle, yeşillik, aile kurma ilahesine, belki de ölenke gelecek toyun başarılı geçmesi isteğinde olduklarını bildirirler. Yazık ki, "çeribeyim" mani-raksında ölenk'in adı zamanımıza kadar gelmemiştir. Lakin ordaki özellikler (şiiirleşme) v.s. toy ve ölenkle ilgili olduğu fikri kuvvetlendiriyor.

"Çeribeyim" oyununda, eski Azerbaycanlıların halk, tiyatro seyirinin, daha doğrusu, halk musikili seyirlerinin bugüne kadar gelmesinin izlerini görüyoruz. Okurlar için ilginç olacağını düşünüp, burada "Çeribeyim" in kısa tasvirini vermeyi gerekli gördük.

Yazın kızlar güzel bir çemenliğe çıkarlar. İki gruba ayrılırlar. Gruplar karşı karşıya geçip ve müziğin eşliği ile mani değişmesi başlanır. İlk kez birinci grubun bölükbaşı okur:

-Çokdan seni görmirem.

Bölükbaşı bu mısrayı söyleyip kurtaran gibi onun grubu koruyla,

-Görmirem, görmirem.

diye bölükbaşının son sözünü tekrar eder. Birinci grubun kızları "görmirem, görmirem" sözlerini söylerken ikinci grubun kızları da aynı anda koroyla:

-Çeribeyim, çeribeyim...

sözlerini söylerler. Sonra yine birinci grubun bölükbaşı

-Derdin nedir bilmirem?

Onun grubu koroyla:

-Bilmirem, bilmirem...

diye tekrar eder. Diğer grubun kızları ise aynı anda:

Çeribeyim çeribeyim...

nakaratını tekrar ederler. Birinci grubun başı, yukarıdaki iki mısrayı kendi grubu ile söyleyip bitirdikten sonra ikinci grubun başı cevap verir:

- Bir oğlan sevmişem..

diye tek söyler. İkinci grubun kızları koroyla

-Sevmişem, sevmişem.

diye bölükbaşının son sözünü tekrar ederler. Bunlarla aynı anda birinci grubun kızları "Çeribeyim, çeribeyim" mısrasını tekrar ederler. Yine de ikinci grubun başı.

-Komşularda görmirem...

diye tek söyler, diğer kızlarda önceki makam üzere tekrar ederler ve bu makam ile mani defalarca tekrar edilir.

Müzikli deyişme Çeribeyim'in komşulukda bir oğlanı sevdiği anlaşılıyor. Birinci grubun kızlarından biri, Çeribeyim'in sevdiği oğlanın burada olduğunu haber verir. Sonra her grubdan bir kız ayrılır. (Sağdıç, soldıç), raks ede ede oğlan elbisesi giydirilmiş (toyun beyi) kızı araya alır, her iki grubun ortasına ,çeribeyim. Bir zaman onların tarafına ip tutarlar (ipin bir ucu birinci, ikinci ucu ikinci grubun kızlarından birinin elinde olur) birinci grup koroyla,

-Nişanlın gelmiş "oğlan"?

sonra ikinci grup koroyla:

-Dayanın, dindi "oğlan"

diye söylerler. "Oğlan işaret ile eribeyimi sevdiğini gösterir. Kızlar derhal eribeyimin başına kırmızı örtü geçirirler, beline kemer bağlarlar "oğlan"ın papağının etrafına kırmızı ip sararlar. Her c (iki kız ve nişanlı "oğlan") raks ederek grubun baş tarafına gelip ve orada otururlar. Gruptan yenge elbisesi giyinmiş bir kız onların karşısında raks ederek:

Ay ellice, gelin ey

Ay güllüce, gelin ey

Kızılı, pullu, gelin ey

diye söyler. Böylelikle, önce iki, sonra dört, daha sonra ise altı, sekiz ve nihayet hepsi bir yerde raks etmeye, mani söylemeye başlarlar. Umumi şenlik başlamış olur.

Zaman geçtikçe su, yeşillik ilahesi lenk, toyla aile kurmakla ilgili olarak hatırlanmıştır. Bu da doğaldır. Tabii ki, yeşillikle, gençlikle aile kurmak arasında yakınlık vardır. Yeşillik tabiatın tazelik çağıdır. Gençlik de insanın taze devridir. Yeşillikle ilgili olarak meyve (tohum) meydana gelir. Bu ise oğalmadır. Genliğin toy merasimi de yeşillik ilahesi lenk, sonralar gençlik, izdivaç ilahesine çevrilmiştir. Bu Hızır-İlyasın mitik tabiatını hatırlatır ve bir daha ortaya koyar ki, lenk sonralar lenk Hızır-İlyasla aprazlaşmıştır.

Ancak bu ifadeyle, Hızır-İlyası bütün mitik özelliklerinin onlara lenkten geçtiği düşüncesini vermek istemiyoruz.

Hızır-İlyasla ölenk arasında daha başka bir yakınlığa dikkat edelim. Ölenk sevip-sevilmek, evlenmek ilahesi olduğuna göre, halk toy meclislerinde "hay ölenk" diye onu vasfederler.

Hızır-İlyas Azerbaycan şiirinde aşıklara yardım eden ilahi kuvvet gibi takdim edilir. Nizamî, Nesimî, Fuzulî, Hataî v.s Hızıra aşıkların koruyucusu, onların yardımına gelen efsanevî bir sima gibi müracaat edilir. Örneğin, Şah İsmail Hataî, "Dehname'nin Aşığın sevabını aktarması" bölümünde (şairin fikrinde, Hızırın yardımcısı sayılan) güle bile müracaat eder.

İsademmi hoşzeban nefessen

Kim kalsa piyade sen feressen

Ey Hızra mededci hem orada

Yeter bu fakiri sen murada⁶

Kövsinin şiirlerinde ise şöyle geçer:

Ey Hızır, aşk köyine yarın apar beni

Kim, beski sarhoşam, rah-ı meyhane bilmezem

bir başka beyit

Yüz ol yetişdi menzile menden sorak alan

Ey Hızır, ben henüz biyabanda kalmışam⁷.

Bu beyitlerde Hızır, aşıklara yardım eden mitik bir canlıdır. Eğer böyle olmasaydı, Hataî, Körsi ve burada şiirlerinden örnek veremediğimiz Ortaçağdaki Azerbaycan şairlerin Hızır-İlyasdan

6 Hataî: Dehname, (Çev.H.Araslı), B.1959, s.41.

7 Kövsi, Divan. Elvazması. Gürcistan Devlet Müzesi, s.93.

aşıklara yardım elini uzatmasını istemezdi. Şarkiyatçılar, Türkologlar* ve Prof.H.Araslı Hızıra aşıklar gibi kıymet verir. "Hızır dini efsaneye göre ölümsüzlük suyu içerek ölümsüz olan, aşıklara yardım eden efsanevi kişiliktir"⁸.

Azerbaycan destanlarında, Hızır aile kurmak, muhabbet mabudu gibi varlığını aydın şekilde korumaya muvaffak olmuştur. Birçok destanlarda Hızır geleceğin aşıklarını uykuda birbirleri ile görüştürür ve karşılıklı konuşur. Sevgilere aşk badesini içirir. Bu yönden meşhur "Aşık Garip ve Şahsenem" destanında Gariple Şahsenem'in birbirine aşık olması olayı çok güzel bir örnektir. Atasının devletini İsfahanın kırk dostuna yenildikten sonra Resul (Garib) papagçığa şahid olur. Birgün Resul atasının kabrine gelir ve orada yatıp, rüya görür:

"Rüya alamendi bir derviş gördü. Bu derviş kim olsun? Hızır-İlyas, Hızır-İlyas elini yukarı kaldırıp dedi:

- Ey Resul, parmaklarımın arasından ne görüyorsun?

Resul dedi:

- Bir güzel şehir.

Hızır-İlyas dedi.

-Bu şehirde ne görüyorsun?

Resul dedi.

- Bir güzel bahçe. Bahçede ince belli bir kız kırk kızla gül deriyor.

* Efsaneye göre İskender Zülkarneyn Hızırla ab-ı hayat suyunu içmek için zülmete gider. O, yolda hızırı kaybeder, ab-ı hayatı bulamaz. Hızıra ise içmek nasib olur (Bkz.Agah Sırrı Levend, Divan Edebiyatı, İst, 1941, s.92).

8 Bkz.Hatai Dehname, s.154.

Hızır-İlyas dedi.

- Ey Resul, bil, aghah ol, o gördüğün şehir Tiflis'dir, bahçede kırk ince kızla gezen hanımda Hoca Sinan'ın kızı Senemdir. Senemi sana veriyorum. Al aşk badesini iç.

Resul badeyi içerken bahçede gördüğü kızın yanında olduğunu fark eder. Onun da elinde aşk badesi vardı. Her ikisi aşk badesini içer. Hızır-İlyas, Senem'in elini Resulun eline verip dedi:

- Resulun adını Garip koydum. Çünkü gurbet el ona nasıbdı. Senemin adını Şahsenem koydum, çünkü güzellerin padişahıdır⁹.

Bu parçada Hızır-İlyas açık bir şekilde aşk mabudu koruyucusu gibi görülmüyor mu? Hızır-İlyas Senemi Garibe veriyor. Hızır yalnız aşıklara umut vermekle onlarda karşılıklı muhabbet hissi uyandırmaya kendi görevinin bitmiş saymıyor. O, dara düşmüş aşıklara yardım elini uzadıp onları zorluktan kurtarıyor. Garibin Haleb'den Tiflis'e göndermesi hadisesi buna örnek olabilir.

Garib, Halep şehrinden Tiflis'e giderken yolda atı ölür. Garib uzun yolu yaya gider. Yorulur. Bir de görür ki, bir beyaz atı "peyda oldu". O, Garibi terkine bindirip çok kısa zamanda Tiflis'e varırlar. Garip anlar ki, "onu dardan kurtaran Hızırdır".

"Kerem ile Aslı" hikâyesine dikkat edelim. Kerem lalası Sofi ile Aslı'nın ardınca diyar diyar dolaşırlar. Bir defa Keremi Sofi ile birlikte giderken yolda kar yağar. Onları ölüm bekler. Böyle bir zor anda Hızır

9 Halk Destanları, 2.cilt., (Derleyen. E.Ahundov) B.1962, s.54.

onların imdadına gelir ve onları tipiden kurtarır, güzel bir yere götürür.

"Kerem anlar ki nuranı kişi Hızır imiş."

Destanlarda böyle bir tip ile çıkan Hızır-İlyas'da evlenmek, sevip sevilme, aile kurmak ilahesinin izleri görülür. Bu Hızırın yeni lakin tam şekillenmemiş özelliğidir, ya da onun eski doğma özellikleridir ki sonralar zayıflamıştır. Eğer sevip sevilme, aile kurmak özelliği yeni ise, ihtimal ki bu çarpazlaşma sürecinde Hızıra-İlyasa Ölenkden gelmiştir. Bazı Türk kavimleri Ölenk adından, onun destani alametlerinin Hızırın-İlyasın simasında yaşatmışlardır.

"Ölenk" kelimesinin sonradan kazanmış olduğu şiir şekli, mani manasının özelliklerine bakalım. Bizce Ölenk (ilahe gibi) hafızalardan silindikçe, su, yeşillik, sevilme, aile kurmak ilahesi şerefine söylenmiş şiirlere, toy meclislerinde damadın gelinin şerefine denilen maniye, sonradan ise, genellikle sıradan maniye de "Ölenk" denilmiştir. Zamanla "ölenk" için söylenmiş şiir aynı adla adlanmıştır. Örneğin Kırgızlar mani söylemeye "Ölenk" veya "Ölang" demişlerdir¹⁰. V.V. Padlov bazı Türk kavimlerinin, edebi eserlerini halk manilerinin metinlerini toplamıştır. Bu zengin malzemeler içerisinde pek çok "ölenk" mani metni vardır¹¹. Özbekler Kazaklar "Ölenk" manisini söyleyen halk sanatçılarına, şairlere "ölençe"¹², "ölenşu"¹³ demişlerdir. Kırgızlarda, Karakalpaklarda ise durum biraz başkadır. Her iki halk yalnız ölenk

10 Budakov L.Z. Sravnitelinbiy Slovarı B.1869, s.155.

11 Padlov V.V. Nareçiya Tyorkskih Plemen B.1870, s.32

12 Alpamış, Uzbekskiy norodniy epos M.1958, s.352.

13 İsmailov-Esmakambet, Alma Ata 1957, s.76.

okuyana değil, genellikle halk makamına "Ölengşi" derler. Ölengçi//Ölengşinin kökü "ölenk"//"ölen"dir ve bu dillerde "çi", "şi" (Azerbaycan dilinde ise "-çı", "-çi", "-çu", "-çü") yapım ekini almıştır. Bu halklardan bazıları mani söyleyene, bazıları ise ölenk söyleyene Ölengçi-Ölengşi demişlerdir.

Ali Şir Nevaî'nin döneminde Özbekler arasında Ölenk hem mani, hem de şiir gibi meşhurdur. Orta asır Özbek edebiyatının uzmanlarından A.Hasmetov, Nevaî'nin halk şiirine münasebeti hakkında şöyle der: "Ölenki çok sevmiş eserlerinde onlara büyük kıymet vermiştir." Sonra O Nevaî'nin "Sedd-i İskenderi" eserinden aşağıdaki beyiti örnek verir.

Maganniy tüzüb çahga vaznida çahg

Novo çekki, "hay, hay ulang, jon ulang"¹⁴

Tercümesi

Muganni düzüp çeng vezninde çeng

Neva çek (oku) "hay hay ölenk, can ölenk

Özbek halkı şimdi de "ölenk"//"ölenk" adlı maniyi çok sever.

Hay hay ulan, jon ulan

Ulan güpdir er-er

Ulan aitkan tilingdan

Menga updir er-er

tercümesi

Hey hey ulan can ulan

Ulan çokdur, yar-yar

14 İsmailov-Esmakambet, Alma Ata 1957, s.76.

Ulan diyen dilinden

Ben öperem yar yar

Her iki şiir parçasından da anlaşılıyor ki "Ölen"//"Ölenk" mani şeklindedir ve halk bunu çok sevmektedir. Vakti ile ölenk onuruna söylenen mani sonralar adı mani adı gibi günümüze gelmiştir.

M.F.Köprülü, Babur Şah ölenkden şiir vezni türü gibi bahsetmiştir. "Ölenk" Babur Şah aruz risalesinde 'bahr-ı münserihin*' 20 müstemel ve 14 mühtere vezinlerinden bahsederken bu müstemel vezinlerin birincisinde "Ölenk"ler hakkında bilgi verir¹⁵. Babur Şah Türk şairlerinin bu vezinde de şiir yazdıklarını söyler. Türkolog Ç.Ç.Velihanov "Ölenk"//"Ölen"den şiir gibi etmiştir. O, Kazak şiirinde "Kara Olen" çok yayılmış şekildedir demektedir¹⁶.

Kazak halk şiirlerinin uzmanı Yesmakambet İsmailov, "Ölenk"//"Ölen" kazak dilinden hem şiir hem de manidir ifadesini kullanmaktadır¹⁷. V.Belyayev, Kazaklarda manilere hem "an" hemde "ölenk" derler. Lakin bi iki terimin arasında bir fark vardır. Kazak halk

* Münserih arapça "çabuk ve kolay yürütme" anlamındadır. Esas kalıbı müseddes, yani bir mısradaki "Müstefilün mef'ülatü müstefilün"dür. Arap şairlerince çok kullanılmıştır. Türk şairlerinde daha az görülür. (Geniş bilgi için bkz. Haluk İpekten, Aruz Ölçüsü, Erzurum, 1989, s.179) çn.

15 Köprülü, M.F. "Türk Klasik Edebiyatındaki Hususi Nazım Şekilleri", Türkiyat Mecmuası, 2.c. İst, 1926, s.237.

16 Velihanov, Ç.Ç. Soçineniya B.1904, s.227.

17 İsmailov Y, Akımı, Alma Ata, 1957, s.74.

manilerini icra edenlere "anşı" maninin metnini ve havasını oluşturan halk makamına "Ölenşi" denilir¹⁸.

Kazak edebiyatında "Ölenk"//"Olen" esasen iki türü var. "Kara Olen", "Kaim Olen", "Kazak halkı, halk şiirlerinin eses lirik türlerinden olan ölenki çok sever¹⁹.

"Ölen"//"Ölenk" sözü ile ilgili Çağdaş Kazak Edebiyatında birçok dalında mevcuttur. Örneğin, Kazak Şairi Abay Kunanbayev tarafından yazılmış bir şiir vardır ki, bu şekilde "Abay Ölen"i diye adlanır. "Abay Öleni" 7-8 mısra oluyor.

Ata, anağa köz kuanış
Aldina algan erkesi
Kökiregi ne köp jubanış
Kuldenip oi ölkes
Erkeik, gettiy
Er jetti
Ne bitti²⁰

Kazaklarda bu tür şiirler meşhurdur. "Et irik Ölen", "Kara ölen", "Ölen", "Nevruz Ölen"²¹.

18 Belyayev, V.V. a.g.e., s.49.

19 İsmailov Y, a.g.e., s.75.

20 Abetov Gali, Edebiyat Fonu Terminderinin Kısaşa Arışsa-Kazakşa Sözdigi, Alma Ata, 1962, s.9.

21 İsmailov Y, a.g.e. s.75.

Kazak dilinde kökünü "Ölen"den almış bir çok sözlere de rastlanmaktadır. "Ölşem" (şiiir ölçüsü)²² Süleyman Efendi, M.F. Köprülü v.s. derler ki "ölenk" özel bir şiiir türüdür²³.

V.V. Padlov, Kırgızca olan aşağıdaki örnekleri veriyor. "Ölonaim", (Mani oku); "ölön aitustılar". (Onlar mani ile yarıştılar), "Ölön aitiskan kişini akın top.aitalar", (mani okuyan kişiye akın denir)²⁴.

Kırgız dilindeki "olonlu hırdı ertak" (nesir, nazım karışımı hikâye), "ölön, şul veya döntçil" (Mani seven) sözleri de ölenkle ilgilidir. Önceleri, ölenk ilahesinin onuruna söylenen maniye, sonralar toylardaki maniye zaman geçtikçe maniye ve onun metininin yazıldığı şiiir çeşidine "ölenk" denilmiştir.

Ölenk'in müstakil anlamlarından biri de, bizce Türk lehçelerinin çoğunda işlenen "Ölke" //"ülke" kelimesidir. Bu kökten olan "ülke" Fars diline de geçmiştir. Çağdaş Azerbaycan dilinde işlenen "ülke önceden şimdiki manasında az da olsa ayrılmıştır. "Ölke"ye "Kitab-ı Dede Korkut"da rastlanmaktadır.

Bu günümde umud olgil mene

Kala, (ölke) vereyim sene-dedi"²⁵.

22 Kazaksko-Russkiy, Slovavrı Alma Ata, 1954, s.494.

23 Köprülü M.F., "Türk Edebiyatının Menşei", Milli Tetebbular Mec. 2.c.İstanbul, 1331, s.67.

24 Padlov, a.g.e.,

25 Kitab-ı Dede Korkut, B.1939, s.82.

"Cilasın koç iyitlere kalaba ölke verdi"²⁶. Bu parçalardaki "ölke" önceki manalarından biraz farklıdır. Burada "ölke" denirken "pay", "hediye" verilen toprak parçası anlamındadır.

Besim Atalay Türk dilindeki "ülke"nin ("diyar" "parça" anlamında olan "ül" ve "yer yapan "-ke"den ibaret olduğunu belirtmektedir²⁷.

Sonuç olarak; "öl"// "ölenk" in bu veya başka Türk kavimlerindeki varyantı "su", "otlak" demektir. Sonrular bu söz değişik anlamlar kazanmış, yeşillik ve su ilahesinin adına verilmiştir.

26 a.g.e., s.43.

27 Atalay Besim, Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerine Bir Deneme, İstanbul, 1942, s.180.